

J a n W o l e ń s k i

Naturalizm: blaski i cienie¹

Chociaż naturalizm był zawsze obecny w filozofii (nie dotyczy to samej nazwy „naturalizm”, wprowadzonej w XVIII wieku i spopularyzowanej w kolejnym stuleciu), popularność tego kierunku jest sprawą ostatnich dekad. W istocie rzeczy, naturalizm występuje we wszystkich podstawowych dziedzinach filozofii, tj. ontologii, epistemologii i aksjologii, oraz jest mniej lub bardziej widoczny w tzw. filozofiach czegoś, np. filozofii umysłu, filozofii języka, filozofii sztuki, metaetyce czy filozofii języka. Odróżnia się także naturalizm radykalny (np. redukcjonistyczny fizykalizm) i umiarkowany, globalny i lokalny, oraz teoretyczny i metodologiczny.

W ogólności, naturalizm utrzymuje, że każdy przedmiot, który istnieje, jest elementem natury (dalsze eksplikacje: jest fizyczny, materialny, cielesny itp.) i jest poznawalny przyrodzonymi władzami poznawczymi lub/i podlega wyjaśnieniu naukowemu. Naturalizm konsumuje wiele tradycyjnych poglądów filozoficznych, np. materializm czy empiryzm. Przeciwnością naturalizmu jest antynaturalizm, uznający istnienie bytów transnaturalnych (idee w sensie Platona, Bóg w religiach przeciwstawiających Go światu) lub niepodlegających redukcji do tego, co naturalne (np. umysły, wartości, przedmioty matematyczne). W związku z tym typowe trudności naturalizmu pojawiają się na terenie np. filozofii umysłu, filozofii nauk formalnych i etyki. Antynaturalizm jest historycznie związany z idealizmem ontologicznym oraz racjonalizmem (natywizmem, aprioryzmem).

Zadaniem naturalisty jest pokazanie, że taki lub inny rodzaj obiektów uznawanych przez filozofów hołdujących antynaturalizmowi daje się znaturalizować. Antynaturaliści temu zaprzeczają i argumentują, że naturalizacja

---

¹ Pełna wersja artykułu ukazała się w czasopiśmie „Nauka” 2015, nr 4, s. 7–30.

proceeds to the so-called naturalistic fallacy. The concept of the naturalistic fallacy was introduced by G.E. Moore on the grounds of metaethics, but currently it is generalized to the whole of philosophy. Naturalists defend their view by pointing out that their opponents accept an excessive (too rich) ontology and propose mysterious sources of knowledge.